

3325

సమీక్ష

భారతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు : విద్యాన్ బుల్లసు సీతారామశాస్త్రి

సంపుటము - 18

రాజమహేంద్రవరము 16-6-95, 1-7-95

సంచికలు 15, 16

ఈ సంచికలో రచయితలు — వారి రచనలు

1	డా॥ శివరెంక ప్రకాశరావు	....	శ్రీశ్రీగారి పీఠికలు - ఒక సమాలోచన
2	శ్రీ శిషా హరిగోపాలరావు	....	ఆధునికాంధ్ర కవిత్వ సౌగంధ్యము (గత సంచిక తరువాయి)
3	శ్రీ వాద్దెరాజు వెంకట రామారావు	....	అనుముల నరస్వతి సాక్షాత్కారము - రసవత్కావ్యము (18-4-95 సంచిక తరువాయి)
4	..	....	బుచ్చిరాజు కథలు - ప్రి పురుష సంబంధాలు
5	శ్రీ రేవళ్ళ నత్యనారాయణ నాయుడు	....	సౌందర్యవందము - గౌతముని ధర్మతత్వ ప్రబోధము
6	శ్రీ ఇ. విష్ణు వందనాదేవి	....	దువ్వూరివారి జలదాంగన
7	డా॥ ఆర్. అన్నపూర్ణమ్మ	....	చిత్తూరు-గుంటూరు జిల్లాల వ్యావహారిక భాషలో భేదాలు-పోలికలు
8	శ్రీ వసంతరావు రామకృష్ణరావు	....	శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తోత్రము
9	శ్రీ కోయిల్ కందాడై తిరుమలాచార్యులు	....	నా / రావన

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

సంవత్సర చందా రూ. 20.00 లు

6 మాసముల చందా రూ. 12.00

ఏదీ ప్రతి రూ. 2.00

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తోత్రము

కవిరత్న. కవిభూషణ : వనంతరావు రామకృష్ణరావు
అబీదు నగర్ కాలనీ, విశాఖ-16.

ఉ. శ్రీదయతుండు, భక్తజన పేవితు డార్తుల కల్పవృక్షమై
మోదమగూర్చు వానికిని, ముక్తి దొసంగెడు, వేంకటేశ్వరున్
సాదర భక్తి భావమున, సంతకమున్ వినుతించువాడ, నా
హృద మొనంగు దైవమున కింజలిచేసెదకై తలల్లుచున్ 1

చం. తిరుపతి వేంకటేశుని, మదిన్ భజించినతోడనే, మనో
హరమగు శాంత భావమది హాయిని గొల్పును. భక్తకోటికిన్
వరమదయామయుండగుట, పాపములన్ హరియించి

మోక్షమున్

స్థిరముగనిచ్చు దేవునకు, చేపెడ నర్చన భక్తి మీరగన్ 2

మ. కలికాలంబున దైవమీవెయిని, రక్షన్ గోరి, పూజింపగా
తొలగున్ పాపసముద్రయంబు, మరి సంతోషంబుచేకూరు, కో
రెక్కొండీరున్. పరమాద్భుతంబయిన సంశ్రేయంబువాటిల్లు నె
చ్చెలి వై విరతంబు, కావుము, దయన్ శ్రీ వేంకటాద్రి
ప్రభూ! 3

చం. తిరుపతి వేంకటాఖ్య కవి ధీరులు, వీడగు పేరుతోడ, శా
మిరువురు నై కృతావమున నెన్నియొ కావ్యములన్ రచించి, సు
స్థిరమగు కీర్తి గాంచిరి, ఎక్కిపులు వారివధాన మందునన్ :
విరతము విన్నుగొల్వగను నేర్పు నొసంగుము వేంకటేశ్వరా!

ఉ. వీమములేవివాదనని విశ్చలమైన మనంబు లేనివన్
శ్రీమహితంపు జీవనవిశేష మొసంగుము; నిత్యసత్య మౌ
క్షేమము విమ్ము నాకు, మదికిన్ బరితాపము లేనియట్లు, వీ
ప్రేమయు జూపుమయ్య! కడుపేర్మిని చూపుము :

వేంకటేశ్వరా! 5

నా / భావన

శ్రీలకు శాశాచి పరిసంపదల పుట్ట
పాడి పంటల తల్లి భరతభూమి.
శ్రీనాథు వోలిన ఘన కవీంద్రుల భూమి
తుంగభద్రదానదీ రంగసీమ
ప్రీతూర్తి రుద్రమ్మ పింగమైనరలగా
మాంచాల, రూప్సీల మహిత కీర్తి
శ్రీకాళహస్త్యాది చిన్మయమ్ముల నెలపు
ముక్తి ప్రదాత యీ శక్తి శాలి

పుట్టిగిట్టిన ప్రతిజీవి పుణ్యమొంద
వేద మోషణ నర్దికల వెల్లివోవ
సర్వమత సామరస్యము సంతరించి,
దేశ ఘనతను చాటుదో దివ్యులార!

శాండవించెను రసోద్ధామమై వాగ్దేవి
భారతమ్మె దాని భవ్య ఫలము
భాగవత గ్రంథము బహుకీర్తి కెక్కెను
శాందాదేవి మంజీర మనగ
వాసిగాంచెను బోయవాడగు వార్మికి
రామాయణ గ్రంథ రచన జేసి
కావ్య ప్రబంధాల గాథలు రచయించి
యశము గాంచిరి నాటి రసిక కవులు

వాణిపుత్రులుగా కవులు వాసి కెక్క
తరిమె వానిని పొగడి ఈ తరుణ కవికి
అల్పహీనుండ పాండితి స్వల్ప మతిని
నేను వ్రాసితి కవిత మన్నింపరయ్య

కోయల్ కంగాడై తిరుమలాచార్యులు
రిచైర్దు ప్రధానోపాధ్యాయులు
8-72/4, శ్రీనిలయము, ఇబ్రహింపట్నం.

స మా లో చ న

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్ష పత్రిక *

వ్యవస్థాపక సంపాదకులు . వి ద్వాన్ బు లు సు నీ తా రా మ శా స్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V T J College, Rajahmundry

శ్రీ శ్రీ గారి పీఠికలు - ఒక స మా లో చ న

—డా॥ శివరెంక ప్రకాశరావు

సాధారణంగా ఏదైనా ఒక కొత్త పుస్తకం అచ్చువేయిస్తే అది ఏ ప్రక్రియకు చెందివదైనా, దానికి ప్రసిద్ధులచేత ఉపోద్ఘాతం లేక పీఠిక రాయించడం ఒక సంప్రదాయంగా ఉంది. ఏ చిక్కనాడలాంటి మహానుభావుడో ఆ పుస్తకాన్ని పొగుడుతూ లేక తెగడుతూ రాసినా అదే ప్రసాదమని దానిని అందుతో అచ్చు వేయించడం ఆనువాయితీ.

ఈ ముందు మాటనే “పీఠిక” అనీ, “ఉపోద్ఘాతమనీ”, “ప్రవేశ” అనీ ‘ప్రశంస’ అనీ రకరకాల పేర్లతో పిలువడం మామూలు అయింది.

శ్రీలింగం శ్రీనివాసరావుగారు కవిగానే కాక వ్యాసకర్తగా, గ్రంథ నిక్షేపకుడిగా, ఉపోద్ఘాత రచయితగా పీఠికా కర్తగా కూడా ఎంతగానో ప్రసిద్ధులు.

ఈ సందర్భములో ఆయన రాసిన కొన్ని పీఠికలను, ఉపోద్ఘాతాలను పరిశీలిద్దాం.

శ్రీ శ్రీ షష్టి పూర్తి సన్మాన సంఘంవారు వెలువరించిన వచన సంపుటాలు మూడింటిలో ఉన్నవాటినే దీనికి ఆధారంగా తీసుకుంటున్నాను.

శ్రీశ్రీ ఏ విషయాన్ని గూర్చి రాసినా దానికొక ప్రత్యేకత ఉంటుంది. తను చెప్పదలచుకొన్న విషయాన్ని ప్రస్తావించే ముందుగా దానికి సంబంధించిన ఎన్నో ముఖ్యాంశాలు పేర్కొనడం శ్రీశ్రీకి ఒక ఆలవాటు.

ఉదాహరణకు:- ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారి తొలి కావ్య సంకలనం “తెలుగు వీణ” వెలువడినప్పుడు (1984) దానికి శ్రీశ్రీ రాసిన ఉపోద్ఘాతం పేర్కొనవచ్చు.

ఈ సందర్భంలో రసానందమేఘిన్ వివరిస్తూ రవీంద్రుడు జయదేవుని గీతాన్ని గూర్చి చేసిన వ్యాఖ్యానాన్ని ఉటంకించాడు శ్రీశ్రీ. ఆ అలువాత ఉత్కృష్టసానందిం పద్యం చదవగాచే కలిగే ఆశ్చర్యంలోనే ఉంది అర్థం తుదకు మేడిపండులా తెరిచినా సరే రసానందం భావార్థాలు రెంటికీ అతీతమయింది కనుక ఇది ఎప్పుడు దేనివల్ల ఆవిష్కృతమయినా మహత్తరమయినదే.

కళకు ఇతర ప్రయోజనాలు అర్థించే జనులు మాత్రం చూపతగ్గ మంచిదేదో కావాలంటారు కళనుండి ఇక్కడే కళా శీలికి, ప్రపంచానికి పెద్ద యద్ధం “ఉరుములు మెరుపులు

ఉటాపు తీగెలు" "కాళాగణ్ణ కంకాళమ్మా" అనేవాటిని పేర్కొని చివరగా కళాశీలి బాలరచేత ఈ పద్ధతిని పరికించే అంతరుత్సాహాన్ని కవిత్వంగా ఆహ్వానిస్తాడు. అతి పవిత్ర మైనది విలువలేనిదీని ఈ ఉత్సాహం. ఇదే అమకుంటాను కవిత్వ రహస్యాన్ని చేదించే సూత్రం అంటూ ముగిస్తాడు శ్రీశ్రీ. (శ్రీశ్రీ సాహిత్యం ఒకటి - పు. 188)

ఇక్కడ రసానందాన్ని, కవిత్వ కళా రహస్యాన్ని గూర్చి శ్రీశ్రీ చేసిన ప్రస్తావన ఆయన విమర్శనా దోరణిని పట్టిచూపు తుంది.

అలాగే పాఠాగారి "పదేలు రాగాల దజన్"కు శ్రీశ్రీ రాసిన "ఇండ్రో" (1939) ఆయన ఆధునిక తత్వానికి ఎగరేసిన ఒక అయస్కాత.

ఇందులో మొట్టమొదట ఒక మాటకు ఎన్నో అర్థాలూ, ఒక అర్థానికే కోటి పదాలూ ఉన్నాయని ఆరంభించి, ఈ పదార్థాల నిరంకుశత్వం భరించలేదు నవకవి, ఒక పదం అనేక అర్థాలను అంతఃపురంలో దాచుకొనే వివాహం, ఒక అర్థం అనేక పదాలతో విచ్ఛల విడిగా విహరించే వ్యభిచారం. రెండూ వచ్చవు నవకవికి. అంటూ నవకవి లక్షణాల్ని ఏకరువు పెట్టాడు శ్రీశ్రీ ఆతడు - కర్త కర్మ క్రిమిలనేవి వాక్యానికి అమబంధమనే విషయానికి కూడా విడాకుస్తాడు నవకవి అని చెప్పి, "చందస్సుల చండశాసనానికి కూడా కాలం వెళ్ళి పోయింది. కవి హృదయంలోని రాగాలాపన ఎట్టి తీగెలుగా పాగితే అదే గీతానికి ఆకారం నిర్ణయించాలి ...నవకవికి అను కరణ అసహ్యం. క్రొత్త శక్తులు క్రొత్త రూపంలో సాక్షాత్క రించాలి. ఇవన్నీ ఋణపక్షన నవకవుల తిరుగుబాటు అని పరాధి కవిత్వాన్ని వదలందని ప్రోత్సహిస్తున్నాడు (శ్రీశ్రీ సాహిత్యం - రెండు - పు. 548, వచన విభాగము)

పై వ్యాఖ్యానంలో శ్రీశ్రీ అవగాహనాశక్తి, ఆధునిక కవి దోరణులకు దాసటగా విలించే చత్వం అవగతమవుతాయి.

అదేవిధంగా వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి "బిందుగారబ్బాయ్" అనే పుస్తకాన్ని గూర్చి రాసిన మాటలలో మన రచయితల పట్ల శ్రీశ్రీ కున్న దీమా ప్రకటిత మవుతుంది.

(థంకా 1945 ఏప్రిల్)

"తెలుగులోనే శరత్ రచనలను తలదన్న గలిగినది వున్నా యని నా మోష గురజాడ, దీక్షితులు, చలం వంటి రచయి తలు పాశ్చాత్యుల ఉత్తమ రచనలకు తీసిపోనివి మన కిచ్చారు. వీరిలో గురజాడ మహాకవి నా ఉద్దేశంలో రవీంద్రునికన్నా గొప్పవాడు.... గురజాడ దాకా ఎందుకు; శరత్ బాబు చున చింతా దీక్షితులుగారి మోకాళ్ళదాకానైనా రాడు" .... అంటూ ఖండితంగా చెప్పి చివరలో— "బిందుగారబ్బాయ్ కడుగా చదువుకోదగ్గది. అగాధమైన లోతుల్లోకి తీసుకు వెళ్ళకపోతేనేం సాంఘిక విమర్శగా నైశిత్యాన్ని ప్రదర్శించలేకపోతేనేం. శరత్ బాబు సూటిదనంలో ఆదరణీయమైన ఒక అమాయకత్వం ఉంది అంటాడు శ్రీశ్రీ.

(శ్రీశ్రీ సాహిత్యం - వచన విభాగం రెండు - పు. 549)

పై మాటల్లో చాలా సున్నితమైన విమర్శ ఉండటం గమనార్హం.

అలాగే ఆత్రేయగారి నాటకం "విశ్వశాంతి"కి శ్రీశ్రీరాసిన (1953) ఉపోద్ఘాతంలో శ్రీశ్రీకి ప్రపంచంపట్ల ఉన్న అవగా హన ప్రకటితమవుతుంది.

"విశ్వశాంతి" ఒక విచిత్రమైన నాటకం. ఇందలి పాత్రలు వ్యక్తులుకారు. సంకేతాలు. నాటకమంతా ఒక దృశ్యధాన్ని, ఒక నీతిని. ఒక సందేశాన్ని ప్రసారం చేస్తుంది. నేటి ప్రపం చాన్నంతా కిలవర పెడుతున్న ఒక ప్రధాన సమస్య ఇందలి ఇతివృత్తం. ఇంగ్లీషులో ఈ తెగకు చెందిన నాటకాలను Morality Plays అంటారు. మనకి కూడా ప్రబోధ చంద్రో దయం వంటి ఇలాంటి నాటకాలు కొత్తవి కావు. అత్యున్నత మైన ఒక ఆధ్యాత్మిక స్థాయివందుకుంటేనే తప్ప ఏ రచయితా ఇటువంటి నాటకాలకి ప్రయత్నించి కృతకృత్యుడు కాలేడు.

ప్రథమ ప్రయత్నంలోనే ఈ కృతార్థత పొందిన ఆచార్య ఆశ్రేయ అభినందనీయుడు..... ఎన్నెన్నో పాఠశాలపు రోగాలను రూపుమాపగలిగిన నాగరిక మానవుడు ఆటవిక యుగాల అవశేషమైన యుద్ధోన్మాదం అనే మానసిక వ్యాధికి సమష్టి ప్రక్రియలతో చికిత్స చేసుకోగలడు నాటక రంగమనే వైద్యశాలలో జరుగుతున్న ఒక చికిత్సా విధానమే యీ “విశ్వకాంతి” అని ముగిస్తాడు శ్రీశ్రీ.

(శ్రీశ్రీ సాహిత్యం వచన విభాగం మూడు పుటలు 318-320)

శ్రీశ్రీ రాసిన పీఠికలలో గురజాడవారి “ముత్యాలసరాలు” పై వెలువరించింది. ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించుకొంది. (1958) ముఖ్యంగా ఇది గురజాడ కవిత్వ లక్ష్యన్ని “హైలైట్” చేసింది.

ఈ సందర్భంలో “ఆదికాలంలో తిక్కన, మధ్యకాలంలో వేమన, ఆధునిక కాలంలో గురజాడ మన తెలుగులో మహా కవులు” అని ఒక ప్రకటన చేశాడు ఆరంభంలోనే శ్రీశ్రీ.

ఆ తర్వాత “గురజాడ రచనలన్నీ నష్టమైపోయి ఒక్క “దేశభక్తి గీతం” మిగిలినా చాలును. అలాంటి ప్రపంచ కవులలో ఒక్కడుగా లెక్కించదగిన మహాకవి అని యుజువుకావడానికి ఎందువల్లనంటే “దేశభక్తి” గీతం సమస్త ప్రపంచ మహాకవుల జాతీయ గీతం. రామాయణ భారతాది ఇతిహాసాలకున్న విలువ ఈ ఒక్క గీతానికే ఉందని అంటే కొందరు ఆశ్చర్యం పొందుతారేమో! కాని ఆశ్చర్యకరమైన యధార్థం ఇది. ఒక తెలుగు కవి ప్రపంచానికిచ్చిన కవిత్వం కానుక ఇది మానవుని ఆధ్యాత్మిక యాత్రలో “భగదీక”కు గల ప్రత్యేక స్థానం ఉంది గురజాడ కవి “దేశభక్తి” గీతానికి. ఒక కాలానికి, ఒక స్థలానికి సరిమితం కాని సందేశం ఇచ్చేది ఈ గీతం. పాపురంలాగ ప్రకాశంతంగా రివల్యూషనరీ పింహం చేసే క్షేత్రాధ్వనిని సురింపజేస్తుంది ఈ గీతం.... ఏక కాలంలో ప్రభు సమ్మితంగాను, కాంతా సమ్మితంగాను కూడా మానవత్వాన్ని ఉపదేశించడం ఈ గీతం ప్రత్యేకత.”

వీ సుముహూర్తాన ఈ మాటలు శ్రీశ్రీ రాశాడో గాని. ఒక్కసారిగా ఈ దేశభక్తి గీతం మారు మ్రోగింది దశదిశలా “దేశమంటే మట్టికాదోయ్ — దేశమంటే మనుష్యుడోయ్” అనే పాదాలు అభ్యుదయ పథగాములకు ఒక “స్లోగన్”గా మారి పోయాయి నిజంగా గురజాడ చేసుకున్న అదృష్టం ఇది.

ఆ తరువాత గురజాడ ఛందస్సును గూర్చి వివరిస్తూ శ్రీశ్రీ “అటవెలది ఛందస్సును స్వయంగా సృష్టించకపోయినా వేమన దానిని సొంతం చేసుకున్నట్లే గురజాడ కూడా జానపద జీవితంలో ఒదిగి ఉన్న ముత్యాల సరాన్ని తనది చేసుకున్నాడు. “ముత్యాలసరం” అనే నామదేయం కూడా గురజాడ పెట్టినదే. గురజాడ ఛందస్సుల పూర్వలిఖితంనుండి మాత్రాబద్ధ ఛందస్సుల ప్రజాస్వామ్య యుగానికి ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్ర గమనాన్ని పరివర్తన చేసినవాడు గురజాడ” అనడంలో గురజాడను ఆకాశంలోకి ఎత్తేశాడు.

అంతేకాదు గురజాడకు ఆంధ్రదేశంలోనే తగినంత గుర్తింపు రాలేదని వాపోతూ శ్రీ శ్రీ “కన్యాశుల్కం” నాటక విశేషాన్ని ప్రస్తావించాడు తన దృష్టిలో “పూర్ణమ్మ కథ” ఏకాంకి విషాదాంత నాటిక అనీ, “లవణరాజు కల” Mid Summer Nights Dream అనీ తిక్కనకు లాగానే వర్ణించే సంఘటనలను graphic గానేకాక, cinematographic గా గురజాడ చిత్రిస్తాడనీ కొనియాడాడు. అలాగే గురజాడ ప్రగతిశీల దృక్పథాన్నీ, అభ్యుదయ వైఖరినీ సోదాహరణంగా పేర్కొన్నాడు శ్రీశ్రీ.

(శ్రీ శ్రీ సాహిత్య వచన విభాగం మూడు పు. 322-323)

అదే విధంగా కె.వి. రమణారెడ్డిగారి “అంగరవల్లరి” అనే గేయ సంపుటికి శ్రీశ్రీ రాసిన పరివరణం (1958)లో కూడా ఆయన నొక గొప్ప కవిగా సాహితీ లోకంలో నిలబెట్టడానికి చేసిన ప్రయత్నం కానవస్తుంది. కాని రెడ్డిగారు విమర్శకుడు గానే ప్రసిద్ధులు.

ఈ సందర్భంగా “అధునికాంధ్ర కవిత్వంలో అభ్యుదయోద్యమానికి మూల స్తంభాలుగా చెప్పవలసిన కవులలో ముఖ్యుడు రమణారెడ్డి మొట్ట మొదటిసారిగా “అడవి” అనే ఖండ కావ్య సంపుటితో ఇరవై ఉద్యమ నిర్మాతలలో ఒకడుగా అగ్ర శ్రేణిని నిలిపాడు....తాను ఏవి ఆన్యాయాలనుకుంటున్నాడో, ఏవి దురాచారాలు అనుకుంటున్నాడో వాటి మీద రమణారెడ్డి తీవ్రమైన వీరావేశంతో విరుచుకుపడిపోతాడు .... రమణారెడ్డి కవిత్వం నవ్యమానవుని అభ్యుదయానికి దివ్య నీరజం” అని శ్రీశ్రీ కొనియాడాడు. (అదే విభాగం పు. 326-329)

అలాగే రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రిగారి ఆరు సారా కథలుకు శ్రీశ్రీ రాసిన పరిచయం (1962)లో కూడా రా. వి. శాస్త్రిగారి కథా కథన శక్తిని ప్రముఖంగా కొనియాడడం కానవస్తుంది.

“నేటి రచయితలను రెండు రకాలుగా విభజించాడు శ్రీశ్రీ. వాళ్ళు మహానుభావులూ, మామూలువాళ్ళూ. మామూలు విషయాలే వస్తువుగా స్వీకరించి, మామూలు మాటల్లోనే తాము చెప్పదలచినదీ, చెప్పగలిగినదీ చెప్పేవాళ్ళు రెండో రకంవాళ్ళు. అటువంటి వాళ్ళలో అగ్రశ్రేణిని రా. వి. శాస్త్రిని నిలదెబ్బాడు శ్రీశ్రీ.

ఆ సందర్భంలో రావిశాస్త్రి సృష్టికర్త కాడు. కాని అతడు కళాప్రస్థ. అతడు వ్రాసిన ఆరు కథానికలూ ఆరు కథానికలూ తెలుగులో ఒక్క గురిజాడ మహాకవికి మాత్రమే సాహిత్యమైన పాత్ర చిత్రిత ఈ కథల్లో కనిపిస్తుంది. ఇవి వాస్తవికతకు నివాళి. వీటిలో కథనం ఉంది. వివరణ ఉంది. ద్రామా ఉంది. జీవితాన్ని నిశితంగా పరిశీలించడం ఉంది. ఆ చూసిన దానిమీద వ్యాఖ్యానించినట్టుగా కవిపించని వ్యాఖ్యానం ఉంది. అంటూ చక్కని విమర్శ చేశాడు శ్రీశ్రీ.

(అదే విభాగం పు. 330-332)

తనకు నచ్చిన విషయాన్ని ఎంత సూటిగా ప్రకటిస్తాడో అలాగే నచ్చని సంగతుల్ని అంత నిర్మోగమాటంగా చెప్పతాడు శ్రీశ్రీ.

గజుల మల్లారెడ్డిగారి గేయ సంపుటి వెలువడ్డప్పుడు తన అభినందనను బహిరంగరేఖగా ప్రకటిస్తూ శ్రీశ్రీ వ్యాఖ్యోక్తిని ఆశ్రయించాడు. (చూ. పు. 333) అయితే ఆయన రెండవ

గేయసంపుటి “శంఖారావం”పై రాసిన (1968)పీరికలో శ్రీశ్రీ చాలా స్పష్టపను వెలువరించాడు. ఆరంభంలోనే “మట్టిలోంచి మాణిక్యాలు పుట్టినట్లు కమ్యూనిజంలోంచి కవులు బద్ధవిస్తారనడానికి గట్టి దాఖలా గజుల మల్లారెడ్డి.... ఈనాడు తెలుగునాట కవితా రచన సాగిస్తున్న కవులలో మల్లారెడ్డిని నిస్సందేహంగా మొదటి స్థానం....మల్లారెడ్డి కవిత్వం ఇప్పటికే బహుజనాదరణ పొందింది. ఇవాళ నేను దీన్ని ప్రత్యేకంగా పిఫారసు చెయ్యవలసిన పనిలేదు అని రచన హృదయాన్ని విప్పి బహిరంగతం చేశాడు శ్రీశ్రీ. (అదే విభాగం పు. 337-339)

అయితే డాక్టరు చిట్టూరి సత్యనారాయణగారి “జీవిత మధురిమ” అనే నాటికకు రాసిన పీరిక (1969) లో శ్రీశ్రీ వ్యంగ్య వైఖరిని గమనించాలి.

“జీవిత మధురిమ” ఒక కావ్య నాటిక. దీనిని నేను చదవడం ప్రారంభించి ఒక పావు గంటతో పూర్తి చేశాను. అనగా రంగస్థలం మీద ఇది ఒక అరగంటసేపు పడుతుందిని చెప్పవచ్చును. బహుశా రచయిత దీనిని ప్రదర్శనకు ఉద్దేశించి రాశాడని నా కనిపించడం లేదు. ఎంచేతనంటే ఇందులో కావ్య గుణమెప్పుడూ నాటికా గుణం నాక్కనిపించడంలేదు.... నిర్మోగమాటంగా చెప్పాలంటే ప్రస్తుత రూపంలో ఈ “జీవిత మధురిమ” నాకు నచ్చలేదు... అని చెప్పి చివరలో తానే ఒక ప్రయోగంగా అయి ఊహలోకిపో ప్రవేశించినప్పుడు ఆ నాటిక ఎలా నడిచేదో వివరిస్తాడు శ్రీశ్రీ.

(అదే విభాగం పు. 340-343)

ఈ విధంగా పరిశీలిస్తే శ్రీశ్రీ సద్విమర్శకుడిగా తాను రాసిన ఉపోద్ఘాతాలలో, పీరికలలో కూడా నిరూపించుకున్నాడు. అరువు తెచ్చుకొన్న గొంతుతో ఏనాడూ పలికినట్లు కనబడదు. నచ్చిన విషయాన్నీ, నచ్చని సంగతివీ స్పష్టంగా చెప్పడం ఆయన రచనలోని ముఖ్యలక్షణంగా గమనిస్తాం అదే శ్రీశ్రీ ఒకవడి సాహిత్య విమర్శలో.

డా॥ శివరెంక ప్రకాశరావు

25.8.14, గంజాంవారి వీధి.

కాకినాడ-533 001.

“అధునికాంధ్ర కవిత్వ సౌగంధ్యము”

శిష్యా హరగోపాలరావు

(గత సంచిక తరువాయి)

పట్టం కట్టిన రసవద్వాక్కులు. సరస్వతి చెక్కులు. హక్కులు
“తిలక్కులు”

తేట తెనుంగులో కావ్యసుధల్ “పుష్పవిలాసము” న కుచ్చు
రించి

జనులు నా సుధాంబుధి ముంచె “కరుణాశ్రీ” వంటి కారుణ్య
మూర్తు లెపుడొ

నవ్యకవిత్వమున వేమన్నతో తులయాగు మెత్తని హాస్యమును
చక్కని అధిక్షేపమును వన ‘ఖర’ వర్షమున అందించిన
కవి “కాళోజ్జీ”

ప్రతి పర్వరసోదయముగల కావ్యేజువుగ “మహాంధ్రోదయం”
వెలయించి

విశాలాంధ్ర నొడిటిగా యొనర్చె “దాశరథి” వంటి దివ్యపులు
వృత్తములలో సరికొత్త వస్తురీతిని సంతరించుకొన్న
నవ్యసృష్టి కావ్యము “దోయి భీమన్న” “దీపసభ” యె
“స్రసన్న కుసుమాయుధము” వంటి పలక్షణమైన విచిత్రమైన
అద్భుతమైన

శృంగార రసపర్యాయలోచన చేయబడిన కావ్యరాజమును స్థిరసజ్జల
కందించె “యస్వీ” యశస్వి

తనవాణి, వనవాణి “విశ్వంధర” లో వినిపించి కవితా జగత్తునే
చైతన్య చకిచ్చుకీరం చేసె “పినారె” వంటి కవి శ్రేణులు నేడు
ఇట్లెందరో కవివరసల కవిత్వ సౌగంధ్యము గుఱాళించె
అధునికాంధ్ర కవిత్వ నందనోద్యాన వనము నందు

శిష్యా హరగోపాలరావు

M.A , B Ed.
పార్వతీపురిం

అనుముల సరస్వతీ సాక్షాత్కారము

రసవత్కావ్యము

బొద్దెరాజు వెంకట రామారావు

[16.5.95 సంచికలో ప్రచురించలేకపోయినందుకు

చింతిస్తున్నాం]

(16.4.95 సంచిక తరువాయి)

“సరస్వతీ సాక్షాత్కారం” పద్యగేయ మిళితమైన కావ్యం.
ఇందులోని రచనా విధానం “స్వరూప చిత్రం” అని చెప్పవచ్చు
చిత్రకాటమి చిత్రమును గీసినట్లు. కృష్ణమూర్తిగారు రచన
రచన చేశారు. డా॥ పి. నారాయణరెడ్డిగారు అన్నట్లు కృష్ణ
మూర్తి గారి అనంత భావరేఖలు, ఊహా చిత్రాలు రకరకాల
రీతుల్లో గతుల్లో పద్యాలుగా. గేయాలుగా అవతరించాయి.
అంతేకాదు ప్రకృతి నుండి మొదలుకొని పరమేశ్వర తత్వం
వరకు రకరకాల భావసంచయాన్ని సోపాన క్రమంలో, చక్కని
శిల్పంతో నిర్మించారు.

ముఖ్యంగా ‘సరస్వతీ సాక్షాత్కారము’ కథాత్మక కృతి
కాదు. ఇందులో సకల మానవాళి దైనందిన జీవిత ఘట్టాలే
వస్తాయి. కావ్యాంధములో మానవుడు ప్రకృతి సౌంద
ర్యాన్ని చూచి పరివళించే చేరనావస్థ సూచించబడింది.

ముగుడ తామర మొగ్గ - పిగ్గుతో ఒడలంత
ముడుచుకొని ముడుచుకొని - పరవమ్ము పొంగేటి
వయసంత దిడియాన - దాచుకొని దాచుకొని
తూర్పు ప్రహారీనెక్కి - తొంగి చూచెడి ప్రేయసి
పెదపి కిడుపికి పిలుచు - మూగ దాసలోన
నేవంటినే నిన్ను - నే కంటినే నిన్ను -

మూగభాషతో మొదలైన “వాణి” స్వరూపము. పరస్పర
ఆకృతిని వివిధ కోణాలలో దర్శించిన తీరు తెన్నులు ఇందులో
గోచరిస్తున్నాయి.

బుచ్చిబాబు కథలు-స్త్రీపురుష సంబంధాలు

-వాద్దెరాజు వెంకట రామారావు

ఆధునిక తెలుగు కథానికా సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేసిన రచయితలలో బుచ్చిబాబుగారికరు. తెలుగు కథాసాహిత్యంలో ఆయనది విశిష్టమైన వ్యక్తిత్వం. “చివరికు షిగిరేచి” అనే ఒకే ఒక నవల వ్రాసి ప్రథమ శ్రేణిలో నిలుచున్న నవల రచయిత. బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి.

బుచ్చిబాబు అసలు పేరు శివరాజు వెంకట సుబ్బారావు. పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా ఏలూరులో 1916 వ సంవత్సరం జూన్ 14 వ తేదిన జన్మించారు. వీరి తండ్రిగారు గోదావరి, కృష్ణా దెల్టా ప్రాంతాలలో ఫిల్డ్ వర్క్స్ ఓఫీసీర్ గా, పొలాలకు సాగునీరు సరిఫరా చేయుట, కొలువలు, వంటకాలు కట్టించే పనులు చేస్తున్నప్పుడు బుచ్చిబాబుగారికి, బాల్యంలో ప్రప్రతి ప్రకారం, సరైన ప్రజా జీవనాన్ని పరిశీలించే అవకాశం లభించింది. వీరు మద్రాసు, నాగపూరు విశ్వవిద్యాలయాల నుంచి ఎం. ఏ. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో డిప్లొమా అనంతపురం విశాఖ పట్నం కళాశాలలో ఆంగ్లం నాటకాలుగా పనిచేసి 1945 నుంచి చనిపోయే వరకు (1967) ఆలిండియా రేడియోలో ట్రోగ్రాఫ్ ఎగ్జిక్యూటివ్ గా ఉద్యోగం చేశారు.

బుచ్చిబాబుగారి వ్యక్తిత్వం మొదటి నుంచి కస్తూరివల్ల ప్రభావితమైందని చెప్పవచ్చు. రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరు నవల “రెక్” థామస్ హార్టీ రచించిన “ఔట్” “జూడ్ ది ఆద్ స్క్యూర్” అనే నవలలు పెర్లీ, కెట్స్, తెన్నిసన్ వంటి ఆంగ్ల కవుల ఒండ కావ్యాలు, చలంగారి కథలు, ఎంకివాటలు వీరి యౌవన దశను ప్రభావితం చేశాయి. షేక్స్పియర్ నాటకం “హామెట్” చదివి సాహిత్యం విలాసం కొరకు కాదనీ,

జీవిత విధానాన్ని నిర్ణయించడంలో దానికి ప్రధాన స్థానం ఉన్నదనీ గ్రహించారు.

తీవ్రమైన ఆలోచనను రేకెత్తించే ఏ మేదావి భావాలైనా ఈయనను కదిలించాయి. నేటి సంక్లిష్ట సంస్కృత సమాజంలో జీవిస్తూ ఉన్న బుద్ధిజీవి కళాహృదయంగల వ్యక్తి యొక్క గోడు, వేదన చివరికి జీవితంతో సమాధానపడటం వీరి కథలలో ప్రస్ఫుటమయ్యే అంశాలు.

బుచ్చిబాబుగారి కథలు 16 సంపుటలుగా వెలువడినవి. దాదాపు 60 కథలు వ్రాశారని పరిశోధకుల అభిప్రాయం. వీరి కథలల్లో స్త్రీ పురుష సంబంధాలు, విశ్లేషిస్తే బుచ్చిబాబుగారిలో వున్న రచయిత అంతర్ముఖత్వం దృగ్గోచరమవుతుంది.

బుచ్చిబాబు రచనలలో తరచు అనాగరికులైన స్త్రీలు కన్పిస్తారు. వారి శరీరాలను, మూగమనస్తత్వాలను వర్ణించడంలో ఒక వింత ఆనందిం పొందుతారు రచయిత. నాగరికత నుండి ప్రవృత్తిలోకి పారిపోయే వ్యక్తులన్నా, వారి కథలన్నా ఇష్టం దీ రచించారు.

కొన్ని కథలలో స్త్రీచే చెప్పగొట్టబడ్డ వ్యక్తిగా రచయిత బుచ్చిబాబు కన్పిస్తాడు. హామెట్ కల్లి, జర్మన్ తత్వజ్ఞుడు షాఫ్టర్ కల్లి, ఇంకా ఎందరో స్వేచ్ఛగా ప్రవర్తించిన స్త్రీలు ఆయనను నిలబెట్టించి ఆలోచింప జేసినట్లు అపారమవుతుంది.

స్త్రీ సౌందర్యం ఎట్ల బుచ్చిబాబుకు ఆరాధన వుంది. కాని ఆమె మనసు, ప్రకృతి, వర్తన, మాటలకట్ల విశిష్టమైన విమర్శతో కూడిన విచారణ సైలం ఆయనలో ఉంది. అటు వంటి స్త్రీల నైజం ఏమిటో పపికట్టి దానిని ఒట్టబయలు చేయాలన్న కుతూహలం వీరిలో ఎక్కువగా వున్నట్లు దోలకమవు తుంది. పురుషుడికి ప్రతిగా ఆమె ఏమిటి? అన్నది ప్రధానమైన విచికిత్స. దీనికి ఉదాహరణగా “మీరూ నేనూ మామ్” కథ చెప్పకోవచ్చు. అలాగే “పశ్చాత్తాపంలేదు” అనే కథలో స్త్రీ ఒక ఆకర్షణకులోనై కూడా తెలివిగా తప్పుకోవడం కనబడుంది.

అయితే శ్రీ విషయంలో పురుషుల కడటాన్ని వారి లొంగు బాటును కూడా బుచ్చిబాబు బహిర్గతం చేశాడు “వెనకచూపు— ముందు నడిక” అనే కథలో ఇందులో కుటుంబరావు అనే వ్యక్తి రైలులో ప్రయాణం చేసినంత సేవా “ఆమె” వైపు చూడడు “ఏమిటీ మనిషి” అని ఆమె ఆరోపన అందు ఒక చోట రైలు దిగి గేటు దాటిపోతూ వెనక్కి తిరిగి చూచు ఆమె వైపు చూస్తూ ముందుకు నడచి పోతూ ఉంటాడు

శ్రీ పురుషుల “అంతరింగిత్వం” రచయితులు చాలా వెన్నాడింది ఒక శ్రీ వేళావృత్తిలో ఉన్న మనిషి అని తెలిసినా ఆమె ఓడ పురుషులకు ఒక గంట “ఎప్పుడు” ఎల్లా ఏప్పుడు తుందో “అరగురు కథకలా ఒక నాయక” అనే కథలో చర్చించాడు కథించడాలు నలభై ఏళ్ళ మనిషి, పృథ్వి ఉన్నది, ఒక్కడే యాత్రా స్పెషల్లో దేశం తిరుగుతూ ఉంటుంది ఆ రైలులో లరుగురు మగవాళ్ళు ఆమెకు పరిచయమయ్యారు వాలో రామవయ్య ఒక రాత్రివెళ్ళి, ఆమెమీద చేయిపెట్టింది “వరదీ” : అని ఆమె గదిస్తే పిగుటి పెళ్ళిపోయాడు ఇంకొకడు ఆమెను ఎప్పుడు అయినా, భార్య దగ్గరే పోయింది ఆమె స్తనాలమధ్య చెం పెట్టే సరికి ఆమె తోసేసింది అరిచి ఆమెను “నీ ఊరిలో” నిజంగా నీకు నచ్చి నువ్వే మనసారా ప్రేమించి, వాంచి చి ఎప్పుడూ అలనితోనే ఉండిపోవాలి మరొకరి నంబులం లేదు వా అనే వ్యక్తిని ఎలుగుడువా ?” అని ప్రశ్నిస్తే ఆమె “ఒక ఎరుగుమనిషి అయిన భావంతాడు” అని సమాధానం చెప్పింది ఎందుకొ పురుషుల కాకుండా చూచిన ఆమె ఎవరికైనా ఆదర్శ పురుషుడు అని చెప్పే లదు? దేవుడు పురుషులను అంటున్నాడు కాబట్టి ఆయన్ను చూడ గలిగింది

శ్రీ పురుష సంబంధాల విషయంలో వ్యక్తిగతమైన నీతి ప్రస్తావనకి ఏ స్థితిలో తావుంటుంది? అన్న అంశాన్ని పరిశీలించి చూడటానికి బుచ్చిబాబు “నిఁంబరత్రియం” అనే అవ్రాశాడు ఇందులో కామేశం ధనిపడు టి బి వ్యాధిగ్రస్తుడు కరుణా కరం అతనికి పేద మిత్రుడు నుగుణ కామేశం భార్య ఆమె

కరుణాకరాన్ని ప్రేమించింది అరచు నీతి సాకుతో ఆమెను త్రోసి చాచి కామేశానికి బుచ్చి సయమైంది కాని అదే బుచ్చి కరుణా రాన్ని ఎట్టకంటే ఎప్పుడు కరుణాకరానికి నుగుణం కలిగి వచ్చింది కాని నుగుణ తిస్కరిస్తుంది నుగుణ అన డబ్బుని కరుణాకరంతో ఎంచుకున్నదంటే మార్క్సిస్టు లెక్క వార్షిస్తాయి కాని ప్రేమను పంచుకున్నదంటే వార్షిస్తారా? అని ప్రశ్నించి ఆర్థిక సిద్ధాంతాలకూ హృదయానికి సంబంధించిన ప్రేమకూ పొం న లేదన్నాడు

“కాల్త వంతు పాత నీరు” థరో ఇంజనీర్ ప్రభాకరం అక్షాల్లో మంచి ముద్రెన్నోచేశాడు కాని ఛర్తలేని అలివేలుతో సంబంధం పెట్టుకొంటున్న ఆయన మంచి ఎనుకా లెక్కలో రారేదు పైగా ఆ ఊరి ప్రజలు అతన్ని ఊరి నుంచి బదిలీ చేయి చిడం కన్పిస్తుంది శ్రీ వ్యసం లేని భారరాజు ఎన్ని చెడ్డ నుంచేసినా ప్రజలు ఎట్టింబురూ ఇదే వైవిధ్యం.

“మీ మేలు — మీరు మడలాలి” కథలో కంపెనీ డైరెక్టరు లివింగ్స్టోన్ జాయిన్ రులు అన ఉద్యోగులకు నడుపాలి నడుపాలాడు అరచి ధాన్యకీ దీర్ఘవ్యాధి రావడం పల్లం లో వైవాహిక జీవం ముఖ్యమైంది కాదు తన పెక్కిలీ మూలతో, ఆమె ఎవ్వస్తేనే సంబంధం పెట్టుకున్నాడు చెడ్డ పేరు వచ్చింది

ప్రతిపక్ష పురుషులు పస్త్రీ వ్యామోహంలో పడితే సమాజంలో ఎలాంటి గుర్తింపు ఉంటుందో ఈ కథలన్నీ తెలుపుతుంది బుచ్చిబాబు “చివరి మిగిలేది” నవల వాయలా ఇంబురో కన్పిస్తాయి

“పొగరేని నిప్పు” కథలో ఇద్దరు పల్లె ప్రేమకులు ఇద్దరూ వివాహితలే ఆమె అరచి కన్న ఎయియో 6 నెలలు పెద్ద కూడా ఎవరి కాపురాలు వారిన్నాయి ఎవరి సంతానం వారి కుంది ఇద్దరూ ఇటు పొరుగు ద్రిమంగా రిషయం పెరిగి “ప్రేమ”దాం వెళ్ళారు ఇద్దరూ ఏకాంతంగా టిపే సందర్భాలు

ఎన్నో వచ్చాయి. కాని ఒంటరిగా ఉన్నప్పుడే సడలంగా ఉండాలనుకున్నారు “పొగలేక ఉండా నిచ్చి”గా ఉచియి” వా.భ్యా నిస్తాడు. అంటే లోపల మండితూ ఉండటం. చివరికి అరిపోవడం. వారి కొడుకులు, కూతుళ్ళు పెద్దవాళ్ళయి పోతారు. అలాని భార్య, అమె భర్త చనిపోతారు ఇది మిగిలింది వాణ్ణిదే ఒకరాత్రి యిసుకుందామని నిశ్చయించుకున్నారు. కానీ ఆ సాయంకాలమే అయిన, అమె చనిపోతార ఉదేకాలను అనుభవించి కి చెప్పికోవడం కన్న వాటితో జీవించడం గొప్ప అనుభవమనే వ్యాఖ్యానం బుచ్చిబాబుగారిది

బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలియైన బుచ్చిబాబు కేవలం కథానికే కాకుండా, నాటికలు, విమర్శలు వ్రాసి పాఠకులను ఆకర్షించాడు వీరు రచించిన “షేక్స్పియర్ సాహితీ సరామర్శ” గ్రంథానికి 1964 సంవత్సరపు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ బహుమతి లభించింది.

బుచ్చిబాబు కథలలో ప్రకృతి శోధ మానవప్రపంచ సత్యాల గాఢ పరిశీలనల, తత్త్విక అనుభూతి, కళా వైవిధ్యం ముఖ్యంగా పశ్చేషణం చెంది సరికకు ఆలోచనానందాన్నిస్తాయి.

—బొద్దెరాజు వెంకట రామారావు
వాఙ్మయ : ఆశావాణి - వరంగల్.

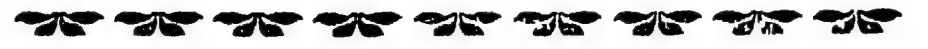
ఈ వ్యాసానికి ఉపకరించిన గ్రంథావళి

1. బుచ్చిబాబు కథలు
2. “చివరికు మిగిలేది” మనోవైజ్ఞానిక విశ్లేషణ
By Dr. రాధాకృష్ణ విద్యుహే
3. మన చెలుగు కథా రచయిలు - డి రామలింగం
4. “నా అంతరంగ కథనం”
(బుచ్చిబాబు స్వీయ చరిత్రలో కొన్ని భాగాలు)

సౌందరనందము - గౌతముని ధర్మతత్వ ప్రబోధము

-రేపళ్ళ సత్యనారాయణ నాయుడు

అధునిక సాహిత్యంలో అపూర్వ శిల్ప కళా చాతుర్యంతో బహుమన్న శబ్ద సౌష్ఠ్యం లక్ష గాఢీయం కళా సౌందర్యముతో ధర్మ సౌందర్యం కలిసి ఈ కావ్యానికి శోభ హస్తాన్ని శ్రీ పింగళి లక్ష్మీనారాయణ శ్రీ కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు అనే జంట రచయితలు ఈ మహా ప్రణయచిన్న రచన అంశ సరస్వతీకి ఒక అమూల్య అలంకారాన్ని సమర్పించారు అశ్వ మోషుడు అనే మహా వి సరస్వతీరములో “సౌందర్య సందమ్” అనే కావ్యాన్ని రచించాడు ఈ గ్రంథాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని ఈ జంట రచయితలు రచయిత ఈ కావ్యాన్ని రచించారు వీరు మూల వస్తువు మాత్రం గ్రహించి ఈ కావ్యాన్ని ఒక స్వతంత్ర కావ్యంగా తీర్చిదిద్దారు పూర్వోద్ధర కవులెవరు బౌద్ధ గాథలను రచించి ఉన్నాగా గ్రహించలేదు బుద్ధుని కథలు వదిలిన వారికి అనువాదము ముద్రాపత్రం అయిందటమే ఇందుకు కారణం

అధునిక యుగంలో బౌద్ధ గాథలకు గొప్ప ప్రాముఖ్యం మహాత్మాగాంధీ సహాను నిరాకరించోద్యమం అహింసా సిద్ధాంతాన్ని మూల సూత్రంగా ఎన్నుకున్నాడు అందువలన అహింసా ప్రధానమైన బౌద్ధ గాథలను రచించే వస్తువులుగా స్వీకరించి రచయితలు కావ్యాలను రచించి అంధం చారు ఈ రచన చెందినదే పింగళి, కాటూరివారి సౌందర్య నందనము అయితే దీనికి పూర్వమే ఈ సారాంశాన్ని అశ్వ మోషుడు సరస్వతీరములో ‘సౌందర్య సందమ్’ అని అనే రచించాడు దీనిని అనారంగా చేసుకొని ఈ జంట రచయితలు రచయిత సౌందర్యనందాన్ని రచించడం జరిగింది. “సౌందర్య నందము”లో వర్ణనలు చాలా రక్కువగా ఉండటం వలన

అధునిక యుగ ప్రభావమే కారణమని చెప్పవచ్చు. ఇందులో ఇష్ట దేవతా స్తుతి మొదలైన అంశాలు లేకపోవడం కూడా అధునిక యుగ ప్రభావమే అని చెప్పవచ్చు. మేమ సందేశం. కుమార సంభవమే మొదలైన సంస్కృత కావ్యాలలో వస్తు నిర్దేశం ఉంది. అలాగే ఈ కావ్యాలలో కూడా వస్తు నిర్దేశం సర్దుగా విభజించడం జరిగింది. జంట పురుషులు ఒక ప్రక్క సంస్కృతి సంప్రదాయాలను దృష్టిలో ఉంచుకుంటూ సమర్థ వంతముగా, నిర్విచలంగా ఈ కావాన్ని రచించారు ఈ కావాన్ని చిన గురువైన శ్రీ చెళ్ళపల్లి వెంకట శాస్త్రి పుష్పిని సందర్శించి అంకిత మివ్వడం జరిగింది.

బుద్ధ భగవానుడు సత్య మార్గాన్ని అన్వేషించడంలో ఆశక్తి గలవాడై అడవులలో ప్రవేశించి తపస్సుచేసి అనేక విధాలుగా శ్రమించి చివరికి నిర్వాణ పథాన్ని తెలుసుకొని ఉపిల పుష్టి పరానికి తిరిగి వచ్చాడు. “అపమనాదమ్” అనే అమృతాన్ని ఉపవాస లహారంగా గ్రహించిన బుద్ధునికి అజ్ఞానం విడిపించి, అతడు తానుగా హృదయ వీధుల్లో వెలువలై ప్రపహించిందా : ఆన్నట్లు అతని సుందరములైన నేత్ర పద్మములను చి సంసార సాగరంలో పడివున్న మానవాళిపై పృథా రురలు దాహవారాయి ఉపిలవస్తువులలోని ప్రజలందరూ ధర్మప్రదోష చేతున్న అతని మురువాక్కులు వివడానికి లంతా గుడిగూడారు. గౌతముని మంచి ప్రజలు బోధిసత్వుడిని మరియు మునికులమా అని రచించుముగా పొగిడారు పృథుడైన శుద్ధోనుషు రచించుముగా నేత్ర ద్వయముతో, పొడియా రని నోరును కల్గి ఉ మారునికోసం దాహపడుతూ, తొలు పాలు చెందుతూ ఉచియా. అయి చేల పచ్చాడు. కాంతి విహీన మైన కళ్ళతో పడిన శరీరంతో ఉన్న భార్యయైన యశోదర తన కుమారుడైన రాహుకునితో కూడా తన భర్తను చూడడానికి వచ్చింది. బుద్ధుడు తన రండ్రిని, భార్య దిడ్డలను, పుర ప్రజలందరిని ఒకే దృష్టితో చూచి అందరికీ తన ఉపదేశామృతాన్ని పంచి పెట్టాడు. భర్త, దిడ్డలు బంధువులు అనే మోహంలో పడి సంసార సాగరంలో కొట్టుమిట్టాడుతున్న జనులకు సత్య మార్గాన్ని వివరిస్తూ....

“సుతుదంచన్ బలియంచు బాంధవడిటంచన్ మోహ

విభాంతి సం

గతులై దుస్తర చోరవార్ధిబడి చికాకై న యో జీన సం

త తులారా! కపిహా బద్ధులగు నార్తప్రాణులారా! జను

రజ్జతి సంపీడితలారా! అర్యుడమున్ మీరెల్ల రావింపుడి”

అని ఉద్బోధించాడు క్షణమాత్రమైనా ఈ జీవన సమూహాన్ని నమ్మి పట్టుకొనే పీటి కూపంలో పడి జూస్తారు. అయ్యో! చాచు పుట్టుక లెండుకు, చోరికలనే ఎండమావులతో నీళ్ళకై పరుగులెత్తటం ఎందుకు : ఎన్న విధముగా పరిశీలించినా ఈ సృష్టి నిత్యంగా ఉండే వదైనా ఉంటే వినిపించండి అని ఒక్కొక్క వ్యాధియుదై విశ్వాత్మకంగా ప్రజలకు విన్నపించాడు అంతేగాక సంసార బంధాలను మోకొన్న ఉపిలకుండా మిక్కిలి దాహవేం సాపపు బుద్ధితో ఎందుకు చెడిపోతారు : నవ ధర్మ మార్గాన్ని అనుసరించండి. సత్యం ఘోరము. శీలము అనే త్రి శబ్ద యుక్తమైన మంత్రాన్ని వేనోళ్ళతో పలకండి అంటాడు.

“మొపదీ సంస్కృతి దాధ వారణము దనో శిక్షమ్ము నూహించ

పలే

తెద హింసాతిసుని పాపమచురై యేల చెడన్! ద్రోక్కగా

గద మూఢా సవభర్మ మార్గమును. వక్కాణింపడి సత్య భూ

తి దయాశీల త్రి శబ్దముక్తిమగు మంత్రం బర్ధి వేనోకులన్”

నియమ నిష్ఠలు ఆలిగా. యవార్థం నాధిగా. సమాధి కరుణగా ఆచరిన భక్త మార్గాన్ని దయాబుద్ధితో త్రిప్పండి అప్పుడే మును మహారాజు ఎరిపరియ చాపిల్లాతాయి. పుట్టుక అనే ఇంద్రునికొక చెతరో డిక్కి ఆకాశ మై చుచల మైన సుధా మెరుగునొడి బంధివ్యాల సురేశ్వరు తగిలించు కొని ఒకరి కొకరు ముహూర్తమైన నటిస్తున్నారు. కాబట్టి ఈ నవ ధర్మ మార్గంలో నడిచి జ్ఞానాన్ని పొందండి. పాపసమూహ లిమిరాన్ని పోగొట్టి సుల్పమైన మోక్షంలో జీవించండి. మోక్షమనే కటవ్వారాన్ని తెంచి సత్యవాక్కు నియమాన్ని

పొందండి విశ్వమానవ కల్యాణం కోసం చేయబడిన ధర్మ పాఠశాలమైన అహింసాప్రశాన్ని గ్రహించండి పుష్ప బాణా విశిష్ట పొందరాని బ్రహ్మచర్య దీక్షను అంగీకరించండి శాంతి బాకలకు గొప్ప బాధమైన సమత్వ బుద్ధిని కలిగి ఉండండి జరామృత్యువులను దరిచేరనివ్వని శీల కవచాన్ని వశం చేసుకోండి. ఇదే సత్యం, ఇదే నిత్యం, ఇదే ధృట్వం తీగను కోపి చేసే కొడవలి ఇదే వాడి కోరికలు కలిగిన మృత్యువును అణచి వేసే కాలి అడుగు ఇదే మోక్ష పథం అని ప్రజలకు ధర్మ తత్వాన్ని గొఱముడు తన మధురమైన వాక్కులతో ప్రబోధించాడు.

రేపిళ్ళ సన్యాసారాయణ నామిడు
ఎం ఏ (సంస్కృతం)
(ఎం ఏ తెలుగు ద్వితీయ సం॥)
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం
(సాహిత్య పీఠం)
బొమ్మూరు - రాజమండ్రి

దువ్వూరివారి జలదాంగన

-ఇ పద్మ నందనాదేవి

భావ కవిత్వ యుగంలో ఆవిర్భవించిన కావ్యాలలో 'జలదాంగన' ఒకటి దీనిని రచించినవారు శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డి పేరు ఎక్కువగా ప్రఖ్యాతిని ఆధారం చేసుకొని రచనలు సాగించారు వీరి "కృష్ణవంశం, వన కుమారి జలదాంగన" ప్రకృతికి సంబంధించిన కావ్యాలే రైతు జీవితాన్ని పట్టించే కావ్యం కావిన మనకు "కృష్ణవంశం" ద్వారా రామిరెడ్డికి దక్కింది.

క్షీణ ప్రబంధ కవిత్వ సంప్రదాయంపై తిరుగుబాటుగా ఆవిర్భవించిన భావ కవిత్వంలో ప్రకృతి, ప్రణయం, ప్రేమ తం ప్రాధాన్యం వహించాయి. వస్త్రాశ్రమ రీతిలో కావ్యాలను

వ్రాసిన వారికంటే భావోన్మత్త ఆత్మాశ్రయ రీతిని అభిలషించిన వారే ఎక్కువ. వస్తువు, అభివ్యక్తి ఈ రెండింటి దృష్టి భావ కవిత్వంలో విప్పడిన తొలిదశ. మలిదశలను పరిశీలిస్తే తొలి దశలో ప్రధానంగా జాతీయ పునరుజ్జీవం భూమిగా వస్త్రాశ్రయ కావ్యాలు వచ్చాయి ఈ రీతిమైన విధానంలో కావ్యాలు వ్రాసిన వారిలో రాయప్రోలు, అబ్బూరి, విశ్వనాథ, దువ్వూరి మొదలైనవారు

రెండు దశాబ్దాలపాటు కవిత్వ యుగంలో వెలుగులు విరజిమ్మిన భావ కవిత్వం వివిధ శాఖలుగా విస్తరించింది శ్రీ పి నారాయణరెడ్డిగారు భావ కవిత్వాన్ని ఆరు శాఖలుగా విభజించారు అందులో ప్రకృతి కవిత్వం ఎన్నదగింది "జలదాంగన" భావ కవిత్వంలోని ప్రకృతి కవిత్వం ఆధారంగా పచ్చిన కావ్యం ఇది ఖండ కావ్యం కాదు 1920 లో తొలి సారిగా ప్రచురించబడింది. దీనిలో మొత్తం 196 ఎదలు ఉన్నాయి భావ కవులు గాన యోగ్యులకు అనుకూలమైన తేట గీతినే తమ కావ్యాలలో ఉపయోగించేవారు దువ్వూరి "జలదాంగన" లో కూడా తేటగీతి ఉపయోగించినప్పటికీ వృత్తాలను కూడా సముచితంగా వాడారు ప్రకృతి వర్ణనను చేసిన భావ కవులు ప్రకృతిని ప్రకృతి రూపంలోనే వర్ణించడం, ప్రకృతిని మానవీకరించడం వర్ణించడం లు "జలదాంగన" అన్నపెను బట్టే దువ్వూరివారు ప్రకృతిని మానవీకరించారని తెలుస్తుంది

జలదాంగనలో దువ్వూరివారు ప్రకృతి వర్ణననే ప్రధానంగా చేసి స్పష్టత సాహజ్య విషయాలకు కూడా ఈ కావ్యంలో స్థానం కల్పించారు మొట్టమొదట సీరు అందు డి "భూమి" ఆవిర్భవించడం పేర్కొన్నప్పుడు భూమిపై న మానవులు జల వరాలపై సాగించిన ఆక్రమణ కూడా వ్యాసంగా వర్ణితమైంది. దీనిలో ఒహుభార్యాలపై కూడా సునిశితమైన విమర్శ కన్పిస్తుంది

ఇవేకాక పీరు, సూర్యరశ్మికి ఆవిరిగా మారి మేఘంగా రూపొందిడం, ఆ మేఘం మంచు గిడ్డగా మారి కరిగి నదిగా

ప్రవహించి సముద్రంలో కలిసి మళ్ళీ అవిరై మేఘంగా మారడం మొదలైన ఎన్నో శాస్త్రీయాంశాలు ప్రధానమైన కథలో చోటు చేసుకున్నాయి.

గ్రామీణ వాతావరణం మనోహరంగా చిత్రించబడింది. ఇంతేకాక జలదాంగన ఆత్మహత్య చేసుకునే ఉద్దేశంలో హిమగిరికి వెళ్ళిన సందర్భంలో ఆ ప్రదేశ వర్ణన పెద్దనగారి మనుచరిత్రలో పిద్దుడు హిమాలయాలకు వెళ్ళినప్పుడు అక్కడి దృశ్యాలను ప్రవరుణీకి చెప్పడాన్ని గుర్తుకు తెస్తుంది పిద్దుడు ప్రవరుణికి హిమగిరి విశేషాలను చెప్పినట్టే జలదాంగన కవికి చెప్పబడింది.

“అంబుధర గర్భములు చీల్చు చాకసమున
హిమధరాధర శృంగంబు లెదిగి యెదిగి
తారకా మండలంబును దాకుచుండ—”

సాయం సంధ్యా సమయంలో పైరు పొలాల మధ్య ప్రకృతి అందానికి పరవశించిపోతూ ఉన్న కవికి ఆమె పుట్టు పూర్వోత్తరాలను అడుగగా ఆమె చెప్పడం అనే యితివృత్తం కవి యొక్క అద్భుత కల్పనా శక్తికి తార్కాణం.

“నిలువు వీరున పండి రాజేంచుచున్న
పైరు పొలముల విహరించు పంటలక్ష్మి
మెరపు పయ్యెడ బంగారు మెరపుల నెడు
సంజనిగుల వరిమళ్ళు చాయలొలికె”.

అన్న పద్యంతో ఈ కావ్యం ప్రారంభమవుతుంది. రామిరెడ్డిగారు స్వయంగా రైతుకావడంవల్ల తమ కవిత్వంలో సహజత్వానికి ఎక్కువగా ఆస్కారం ఇచ్చినట్లుగా అనిపిస్తుంది.

దువ్వూరివారు యుద్ధవ్యతిరేకులన్న విషయం “జలదాంగన” వల్ల తెలుస్తుంది. మొదట ప్రపంచ యుద్ధ వర్ణన దాన్ని నిరసింపడం కన్పిస్తుంది. జలదాంగన మామూలుగా చూస్తే

కావ్యంలా అనిపించినా ఎన్నో విషయాలను జీవిత సత్యాలను ఆధారంగా చేసుకొని రచించబడ్డ కావ్యం అనాటి సమాజంలోని అవకతవకలను, ఇబ్బందులను ఈ కావ్యంలో కథలో ఒక భాగంగానే రచించారు.

రామిరెడ్డిగారు భావకవులు ఆయినప్పటికీ ఉత్పేక్షలను, వృత్త చంధాలను ఎక్కువగా వాడారు.

“గగన సీమంతినీ కంఠగళితమైన
మల్లెపూదండ రేకులుదులైననంగా
బైన జరియించు కొంగల బారులెంతో
యలరుచుందెను దర్శనీయములగుచు”.

వీరు తమ కావ్యంలో లోకోక్తులను కూడా ఎక్కువగా వాడడంవలన ఇది కావ్యంలా, కథలా కాకుండా నేటి సమాజంలోని ఓ వ్యక్తి జీవితంలా అనిపిస్తుంది. కథ కల్పన ఆయినప్పటికీ దానిచుట్టూ ఉన్న వాతావరణము, కల్పించిన పరిస్థితులు వ్యక్తులు సమాజంలోని పరిస్థితులకు సంబంధించినది అనిపిస్తుంది.

— “చేరదీసిన ఫలితంబు పిదమయ్యె”
— “కొన్ని దినములు చీకటి కొన్నినాళ్ళు
వెన్నెలని యెడ లోకోక్తి విదితమయ్యె”

ప్రకృతిని ఆధారంగా చేసుకొని వచ్చిన ఈ “జలదాంగన” కావ్యం దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారి రచనల్లో పేర్కొనదగింది.

E. Vishnu Vandana Devi
A II, IV Floor
Indian Bank Apartments
Golconda X Roads
HYDERABAD.

చిత్తూరు - గుంటూరు జిల్లాల వ్యావహారిక భాషలో భేదాలు - పోలికలు

—డా॥ అన్నపూర్ణమ్మ
తెలగు భాషానాగార్థున విశ్వవిద్యాలయం

చిత్తూరు జిల్లా కేంద్రంగా ఈ జిల్లాకు పేరు వచ్చింది. చిత్తూరు జిల్లా రాయలసీమ మాండలికానికి చెందినది. కావున రాయలసీమ ప్రాంత లక్షణాలే ఈ జిల్లాలో ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. ఈ జిల్లాలో తాలూకాలుగా ఉన్నవి ఇప్పుడు మండలాలుగా విభజింపబడింది.

అందరినీ ఆకర్షిస్తున్న మహా పుణ్యక్షేత్రం తిరుపతి కూడా ఈ జిల్లాకు చెందినదే.

ఈ జిల్లా తమిళనాడు సరిహద్దుకు ఆరు కిలో మీటర్ల దూరంలో ఉన్నది. ఈ జిల్లాకు పడమర కర్ణాటక రాష్ట్రం. ఉత్తరాన కడప, దక్షిణాన తమిళనాడు రాష్ట్రం. తూర్పున నెల్లూరు జిల్లా, తమిళనాడు రాష్ట్రం ఉన్నాయి. చిత్తూరు జిల్లాకు అతి సమీపాన వాణిజ్య కేంద్రమయిన మదరాసు పట్టణం ఉండటం వలన, వ్యాపారస్తులు తరచుగా చిత్తూరు జిల్లాకు రావడం మూలాన చిత్తూరు జిల్లా వ్యావహారికంలో తమిళ భాషా పద జాలం ఎక్కువ మోతాదులో కనిపిస్తాయి. ఈ జిల్లాపై కన్నడ ప్రభావం కూడా ఉన్నది కాని తమిళ భాషా ప్రభావమే ఎక్కువగా ఉన్నది.

చిత్తూరు - గుంటూరు జిల్లాల ఆంగ్లప్రదేశ్‌నకు చెందినవే అయినా చిత్తూరు రాయలసీమ మాండలికానికి చెందినది. ఇది ఆంగ్ల రాష్ట్రానికి సరిహద్దు ప్రాంతంలో ఉన్నది. గుంటూరు జిల్లా కోస్తా జిల్లాకు చెందినది. ఇది ఆంగ్లప్రదేశ్‌నకు నడిబొడ్డున ఉన్నది. ఈ జిల్లాలో ఉన్న తాలూకాలు మండలాలుగా

విభజింపబడింది. అవి ఏకయి ఏడు మండలాలుగా ఏర్పరచినారు

గుంటూరు జిల్లాకు తూర్పు, ఉత్తరాన కృష్ణా జిల్లా, దక్షిణాన ప్రకాశం జిల్లా, పడమర మహబూబ్‌నగర్. ఉత్తరాన వల్లింద జిల్లాలు ఉన్నాయి. ఈ జిల్లా కోస్తా జిల్లాకు చెందినది కోస్తా జిల్లావారి భాష వ్రామాణిక భాషగా ఎన్నుకున్నారు. గుంటూరు వ్యావహారిక భాషకు, చిత్తూరు వ్యావహారిక భాషకు చాలా విధాలుగా పోలికలు, భేదాలున్నాయి. ఈ రెండు జిల్లాల్లో పోలికల కన్నా భేదాలే ఎక్కువగా ఉన్నాయి. చిత్తూరు జిల్లావారి భాష ఈ కోస్తా జిల్లావారికి ఒక్కొక్కసారి అర్థం కాదు. కారణం చిత్తూరు వ్యావహారికంలో తమిళ యాస (తైలి) ఉండటం వలన తమిళ పదాలు, ప్రయోగాలు ఎక్కువగా కలసి ఉండటం వలనా వీరి భాష కోస్తా జిల్లావారికి వింతగా ఉంటుంది చిత్తూరు వ్యావహారికంలో తమిళ పదాలు, ప్రయోగాలేకాక కన్నడ పదాలు, హిందీ, ఉర్దూ పదాలు కూడా కలుస్తున్నాయి. విభిన్న ప్రాంతాల భాషల ప్రభావం ఈ జిల్లాపై వడింది. తత్ఫలితంగా ఈ జిల్లా వ్యావహారిక భాష మిశ్రమ భాషగా మారింది. కాని గుంటూరు వ్యావహారికంలో ఇతర భాషల ప్రభావం వడలేదు. వీరి వ్యావహారికం మాత్రం స్వచ్ఛమైన భాషగానే మిగిలి ఉన్నది.

వర్ణ విర్మాణ పట్టికను సరికీలించిచూస్తే గుంటూరు మాండలికంలో వర్ణాలు ఎక్కువ. అచ్చుల పట్టికలో (ఎ) అంటే ఇంగ్లీషు (a e) కలయికగా వర్ణం ఎక్కువగా ఉన్నది. హల్లుల పట్టికలో మహాప్రాణమైన (హ) (h) ఎక్కువగా ఉన్నది అచ్చులలో ఉన్న (ఏ) పర్ణం చిత్తూరు జిల్లాలో ఉండదు. ఇది విద్యా పంతులలో నూటికి ఒకరు ఏక్కడో అరుదుగా ఉపయోగిస్తారు. అది కూడా నందేహమే.

ఉదా :-	గుంటూరు	చిత్తూరు
	చేపేడు	చేపినాడు
	చూపేడు	చూపినాడు

(మిగతా వచ్చే సంచికలో)

3326